

Kulturmiljø
Landskabstype
Tema
Tid
Emne

Rødkilde Højskole
Strukturer på tværs af landskabet
Undervisning og kultur
1790-1880
Høj-, kost- og efterskoler

Hovedtræk:

Kulturmiljøet får karakter af den tætte sammenhæng mellem højskolens bygningsanlæg, parken og Noret. Bygningsanlægget er bygget med højskoleformål for øje og fungerer fortsat som sådan. Herregården er benyttet som arketype i arkitektonisk henseende og er tilpasset brugen som højskole: indgang under tårnet, værelser i fløjene, samlingsrum i den ottekantede, pavillonlignende bygning.

Bygningernes historicistiske fremtoning med kamtakkede gavle og sandstensbånd adskiller sig klart fra ejendommene i nabolaget og signalerer en særlig funktion. Placeringen ved Stege Nor med udsigt til Høje Møn på klare dage er enestående.

Parkanlægget omkring højskolen glider med sit naturromantiske tilsnit fint ind i landskabet. Parken består af flere små lunde, mindesmærker og små bygninger – samt selve Rødkildes udspring, der har givet navn til højskolen.

Sammenhæng med:

Bogø Kostskole, Kulturhuset Hjørnet i Damme, Stege Bio,

Bevaringstilstand:

De ældste bygninger er fredet: Gamle Skole, forstanderbolig og forsamlingshuset. Bygningerne er fredet i 1982 og fredningerne udvidet i 1986. Rødkilde højskole er velbevaret, den tekniske tilstand noget skiftende, men fx elevbygningerne er under istandsættelse. I den forbindelse genskabes nogle af de oprindelige bygningsdele, fx trappen foran skolebygningen ud mod parken.

Bygningsanlæggets ældste bygninger samles af lave mure, som er noget forvitrede.

I parkens østside ligger en nyere barakbygning, som er et stort stilbrud i sammenhængen – den er planlagt nedrevet, og nyt skal bygges op. Et lille pavillonlignende bindingsværkshus i kanten af parkens indre rum mangler desværre sit stråtag.

Anlægget omkring højskolen holdes som park i en lidt uhøjtidelig stil.

Bærende bevaringsværdier:

De bærende bevaringsværdier udgøres af højskolens ældste fløje, Ottekanten og den bagvedliggende bygning, Syden, samt Gule Hus. Bygningsanlæggets samspil med parken og Noret. Parken med dens skulpturer, obelisker og mindsten i samspil med det løstanlagte haveanlæg med vandhuller og kilde. Pavillon og bindingsværkshus i parken.

Afgrænsning:

Grønsundsvej, højskolens nordre og søndre matrikelskel samt Noret.

Sårbarhedsvurdering:

Rødkilde højskole er sårbar over for ændringer i skole- og uddannelsesmønstrene, hvis det afføder nedgang i tilgang af elever. Eventuelle nye tiltag ved udvidet optag af elever er kontrolleret via fredningen.

Parkanlæggets bevarelse kan ligeledes være truet af nedgang i tilgangen af elever. Hvis indtægtsgrundlaget mindskes, vil vedligeholdelsen af parken være det første sted at spare, eftersom man er forpligtet på vedligeholdelsen af bygningerne i henhold til fredningsbestemmelserne.

Fed = beskrivende for dette km.

Unik – Sjælden – **Repræsentativ** – Egnsspecifik – **Fungerende** – **Autentisk - Historisk kildeværdi - Oplevelsesværdi – Identitetsværdi** – Fortællerværdi – Diversitet – Homogenitet – Sammenhæng med naturgrundlag

Naturgrundlagets hovedtræk

Rødkilde højskole ligger i et småbakket morænelandskab direkte ned til den vestlige side af Stege Nor. Jorden er en okkerholdig jord i moræneflade, som skråner ned mod Noret.

Landskabelige hovedtræk

Rødkilde højskole opleves beliggende udenfor Lendemarke, ude mellem markerne, og dette understøtter bygningsanlæggets herregårdspræg. Dette præg underbygges ydermere af parken, hvis store åbne plæne ned mod Noret overskues fra højskolens forplads. Vest for den åbne plæne, mellem højskolens bygninger og Noret, ligger en mere romantisk anlagt del med slyngede havegange, mindsten, spredte trægrupper og en lille gravet sø med en ø i midten. I denne sø løber Rødkilden ud. Kilden fortsætter ned mod Noret og afgrænser en sportsplads, anlagt direkte ned til Noret. Langs Norets kyst står en bræmme af tagrør.

Parken er indrammet af levende hegn, til dels plantet på et dige.

Kulturhistorisk Hovedtræk

Lokalpatrioten og politikeren Frede Bojsen grundlagde forløberen til Rødkilde højskole på Møn i 1865 i en lejet gård i Tjørnemark. Gården bærer i dag navnet ”Højskolegård”, hvilket tydeligt ses fra vejen igennem byen. I 1866 blev Rødkildes første bygninger ved Lendemarke indviet. Rødkilde højskole er således bygget til sin funktion og har bevaret samme grundform siden oprettelsen.

Højskolen tilbød egnens landboudom undervisning i landbrugs-, håndværks- og gartnerfaglige kurser, foruden de obligatoriske historisk-litterære forelæsninger. I 1868 begyndte de første kurser for kvinder.

Møns første forsamlingshus blev i 1878 opført i højskolehaven.

Bygningen står stadig og påkalder sig interesse ved sin karakteristiske ottekantede form. I dag bruges bygningen til undervisning.

Institutionen har gennem tiden spillet en vigtig rolle for unge fra hele landet, der har deltaget i undervisning inden for folkehøjskolens rammer. Rødkilde højskole har således givet rum til en landbrugs- og håndværksskole, en sygeplejeskole, en naturskole samt den nuværende teaterskole.

Skolens placering i landskabet, på åben ager ned til Noret, og de ældste bygningers historicistiske stil med kamtakkede gavle, udtrykker og understøtter selve højskoleideens historiske fascination og tilknytningen til landbokulturen, her som billedet på herregården.

Parken består af flere mindre lunde med store træer og mindesmærker for historiske personer samt for Bojsens slægt. Ved Rødkildes udløb er der opført et Kildehus, og langs kildens løb ned mod Noret er anlagt en ringdam. Endvidere findes der i haven et femfags bindingsværkhus med muret tavl, hønsehus, lade, fårefold og jordhytte.

Bygningerne er opført på forskellige tidspunkter og afspejler skolens funktion og karakter på det pågældende tidspunkt. Den gamle kamtakkede ladebygning indeholder i dag foredragssal, og Gule Hus har gennem tiderne både været sparekasse, trykkeri, husholdningsskole, bolig og elevværelser. I dag er her værksteder.

Bygningen Syden, der ligger ved den ottekantede bygning, blev opført til håndværkerskole i 1936; i dag er her medarbejderboliger og værelser. Røde Hus med undervisningslokaler blev bygget i 1958, og Hegnet blev bygget i 1970 som elevværelser. Sidstnævnte pavillonbyggeri bruges i dag til opmagasinering og står foran nedrivning.

Der er søgt om tilladelse til nyt byggeri i 2006 for at modernisere elevværelserne i Hegnet.

Nye og gamle bygninger i hovedkomplekset deles af en lav teglstensmur, som i lighed med flere af bygningerne er bygget på noget der minder om syldsten: store kampesten danner ujævne sokkelsten. Muren afspejler højskolens oprindelige afgrænsning mod landevejen.

Arkitektur

Når man ankommer til den åbne forplads overskues størstedelen af bygningsanlægget, idet anlægget ligger noget lavere end vejen. Den gamle vejføring, som har gået tættere på Ottekanten og hovedanlægget langs murene, fornemmes tydeligt - som et fraværende element: pladsrummet mangler en samlende struktur og er næsten uden beplantning. Gule Hus træder ud af den arkitektoniske sammenhæng og synes at have ligget på den anden side af den gamle vej. Ved ankomsten til højskolen tiltrækker tårnet over indgangen til elevfløjen og Ottekanten sig opmærksomhed – de to bygningsdele, Ottekantens lanterne og tårnet, danner en pendant til hinanden.

De oprindelige dele af bygningsanlægget dominerer indtrykket. Bygningsanlægget er i såkaldt historicistisk stil, med tårn og kamtakker, arkitektonisk set stærkt inspireret af herregårde og kirkebyggeri. Hele bygningskomplekset står i rødt, blankt murværk med sadeltage i skifer og vindueshuller i mange former. De ældste dele af bygningsanlægget består af hovedbygningen overfor en lang fløj med to korte sidefløje, der rummer værelserne.

De yngre bygninger, Ottekanten og Syden, står i en mere forenklet stil, dog stadig i blankt, rødt murværk. Mens Syden følger sig til i helheden, står det ottekantede samlingshus som et formmæssigt enkeltelement. Også Gule Hus skiller sig ud ved sin nationalromantiske, dekorerede stil. En yngre boligfløj falder materialemæssigt ind, men i stil og bygningstype skiller også den sig fra helheden. Parkanlæg og bygningernes herregårdsstil understøtter hinanden sammen med enkeltelementerne i parken, pavillonen, bygget i kridtsten, bindingsværkshuset og mindestenene. Til gengæld skiller barakbygningen, Hegnet, sig meget ud og bryder med parkens stil.

Bygningerne har et indre hierarki, som afspejles i terrænet med selve hovedanlægget højest, oppe ved vejen, og de mere brugsorienterede og rekreative bygninger nedad mod Noret.